

Vyznání (Zásady) [1963]¹

Jedním z ohlášených témat, která mají být diskutována v Mířkově, je formulace preambule k novému vyznání („kdo je křesťan?“) – viz okružník Honzy Šimsy z 22. 7. 1963.

Čemu má sloužit nové vyznání? Komu má být určeno? Co se sleduje pokusem o jeho novou formulaci? Tady je třeba udělat jasno. Jestliže je míněno pro vnitrocírkevní potřebu, tj. jestliže je jeho cílem upevnění československé evangelické uvědomělosti, jestliže se duch tohoto podniku chce ubírat směrem „na grunty“, „na hlubiny“ apod., pak – jsem přesvědčen – je třeba se distancovat. Ovšem až když se ukáže, že není naděje pro potřebný zajisté pokus o změnu kursu.

Jestliže se má formulovat „nové vyznání“, resp. „nově formulovat vyznání“, pak se to nemůže dít bez ohledu na širokou problematiku „nové“, „nenáboženské“ či „civilní“ interpretace. Diskuse o povaze a zásadách této nové interpretace se dosud ještě ani nerozjela; místo otevřených rozhovorů najdeme buď rozpačité přešlapování, slovně dialektické žonglérství anebo nesmělé zatím vystrkování růžků. Za těchto okolností nemá pokus o novou formulaci vyznání prakticky žádnou naději na jakýkoli úspěch. Nemá smysl pořizovat dobový dokument; je třeba formulovat program. K programu však nedospějeme sérií kompromisů a ustavičným balancováním. Program nemůže vytýčit komise synodní rady, ale sevřená, pracovní a hlavně myšlenkově sevřená, stejným směrem orientovaná skupina, která se na různých dalších jednáních bude moci prosazovat především proto, že jí bude jasno, že bude vědět, co chce.

Tolik všeobecně. Pokud jde konkrétněji o naši skupinu, resp. o novou orientaci vůbec, pak je stejně jasno, že na ostré, pronikavé a myšlenkově jednotné formulaci našeho programu se nám dosud nepodařilo se sjednotit a naděje na takové sjednocení v blízké budoucnosti je v poslední době spíše menší. Přitom ovšem značně výrazná rámcová jednota zůstává zachována a nepochybně by bylo nesprávné ji trhat. Co z toho vyplývá? Jediná věc: diferencovat se názorově a programově uprostřed nové orientace. Až dosud se ukázalo, že v podstatě nemáme s kým vést rozhovor navenek. Jistě by nám proto prospělo, kdybychom zahájili rozhovory vnitřní. Nejde o to, stavět dogmaticky jedny teze proti druhým. O co jde, je spíše formulace vlastních pozic pro vyjasnění sobě i jiným, hlavně však rozhovor o společném předmětu, diskuse, na společné téma. Neboť co může rozhodnout, je pouze lepší poznání, nikoli lepší kladení tezí. Teze jsou

¹ Poznámky pro diskusi v rámci Nové orientace; text datován 25.–31. 7. 1963. – Pozn. red.

zkusmé, jsou formulovány na úvěr. Zůstaneme-li u nich, zbytečně jsme je formulovali. Je třeba demonstrovat jejich nosnost, jejich praktický dosah, jejich důsledky, výsledky, na nichž se osvědčují nebo neosvědčují. A v této práci jsme bohužel zatím neudělali nic.

A nyní, po formálních poznámkách na úvod, přistupme k věci. Jestliže nové vyznání má sice stručně, ale jasně, pro moderního člověka srozumitelně formulovat jádro Ježíšovy zvěsti či lépe ještě: jádro naší víry orientované na životě a díle Ježíše Krista, pak může a současně musí mít preambule jeden jediný cíl: objasnit historický význam Ježíšova díla pro náš moderní svět. To znamená ukázat Ježíše v historických souvislostech směrem do minulosti, a hlavně do budoucnosti, tj. zasadit jej dějinně a ukázat, jak z toho, co přinesl, dnes všichni (nejen tzv. křesťané) žijeme. Obsahem vlastního „vyznání“ pak mají být perspektivy a „návod k činnosti“. Považuji za nepřijatelné objasňovat, co to je křesťan. Místo takového dělení lidí na křesťany a nekřesťany je třeba pamatovat na Ježíšův univerzalizmus. Budeme-li formulovat program jako výzvu pro každého člověka, pak nemůžeme požadovat žádnou jinou konformitu, než která bezprostředně vyvěrá z konkrétního programu samotného. Do budoucnosti je třeba vykročit ruku v ruce se všemi: nemůžeme předem vyžadovat splnění nějakých podmínek. Každá taková předem požadovaná podmínka je překážkou na cestě za společným programem, za společnými cíli. Solidarita s člověkem tohoto světa a tohoto století se rozpadne ještě před jakýmkoli praktickým prověřováním, jakmile vyjdeme s hlásáním, kdo to je křesťan (a rozumí se: pravý křesťan).

Dále. Vyznání je třeba formulovat ať už v preambuli, ať ve vlastním textu rovněž ekumenicky. To znamená, že výzva k modernímu člověku musí být vyjádřena všekřesťansky, tj. tak, aby se k ní mohly přiznat všechny církve. Univerzalita ovšem nesmí znamenat nevýraznost; právě tak všekřesťanskost nesmí znamenat od všech církví něco. Nejde o to, dostat toho do „vyznání“ co nejvíc, ale aby to byla výzva pro všechny. To jsou pochopitelně různé věci. Dokonce ani neplatí, že by tu platila nepřímá úměrnost.

Představuji si preambuli jako vylíčení duchovního vývoje lidstva:

- 1) Význam myšlení (reflexe) pro lidskou perspektivu („budoucnost“).
- 2) „Odcizení“ v první etapě: objev cizího světa přírody. Strach, starost, úzkost atd.
- 3) Mýtus jako nový životní styl, jímž člověk „znovu“ činí svět svým světem.
- 4) Napětí mýtu a praxe životní: reflexe nové úrovně. Úpadek mýtu, jeho rehabilitace v náboženství. Náboženství jako pokus o syntézu

mezi mýtem a životní praxí. Významný pokus o integraci lidského života.

- 5) Racionální kritika mýtu (Řecko): nepostihuje podstatu mýtu.
- 6) Význam „prorocké“ tradice ve starém Izraeli pro světový duchovní vývoj. Syntéza „časů“ v jediné dějiny. Myšlenka světových dějin.
- 7) Odvrat od archetypálního světa k dennímu životu v jeho nejnižších rovinách jako korektura skutečného i potenciálního mocenského, tj. politického i kulturního a duchovního diktátu.
- 8) Orientace na chudé, nemocné, vdovy a sirotky atd., jak ji známe z prorockých poselství, byla Ježíšem prohloubena ještě směrem k morálním okrajům společnosti: k hříšníkům, dobrodruhům, lichvářům, lehkým ženám, renegátům apod.
- 9) Ježíšova perspektiva a program je: jedno stádo, tj. jeden lidský svět, jediné lidstvo, společný život a úsilí všech lidí, společnost bez okrajů a bez ústředních sloupů, vzájemná láska, milosrdenství, služba a pomoc všech všem.
- 10) Zrušení všech předělů, hranic, společenských a jiných rozdílů, nová platforma lidského (všelidského) soužití: to je perspektiva, která se připravovala u proroků a která se zrodila v Ježíšově pohledu na svět. Co to dnes znamená pro náš program?

Program

- 1) Především musí Ježíšovo poselství jasně a zřetelně zaznít po všem světě. To znamená dva velmi významné úkoly:
- 2) Uprostřed světa dějinně již poznamenaného Ježíšovou zvěstí skrze křesťanské působení je třeba najít nový, mocný a přesvědčivý výraz pro program na Ježíše navazující. (Nová interpretace, ale také nové perspektivy konkrétního programu.)
- 3) Stejně tak je třeba učinit vše pro pronikání ježíšovského programu na všechna místa, která se s jeho zvěstí dosud vůbec nedostala do kontaktu anebo jen povrchně a nedostatečně. Dějiny starého Izraele a křesťanských obcí se musejí stát minulostí i pro všechny ostatní národy a společnosti: nutnost všesvětového navázání na tuto duchovní, kulturní atd. tradici.
- 4) Nový program se musí angažovat ve všech sférách lidského života a lidské činnosti. To znamená, že to nesmí být program mířící k absolutnímu postižení lidských úkolů, nýbrž program vědomě dočasný, provizorní, přechodný, ale tím spíše konkrétní, s docela určitými cíli spjatý atd.

- 5) Mimořádný význam má proniknutí nového myšlení do vědy. To klade zvláštní nároky na kvalitu tohoto myšlení. Tím vzrůstá význam pronikavých pokusů o nový filosofický výraz (a reflexi) víry, navazující na Ježíšovo poselství a vycházející z orientace, k níž on dal základ dovršením prorocké linie.
- 6) Stejně významná je aktivita veřejně-politická. Tu je třeba nejen osobní iniciativy a statečnosti občanské, ale také odbornosti, pronikavé intelektuální práce sociologické, národohospodářské, právní, psychologické, kulturně-kritické apod. (Významná je z tohoto hlediska i práce historická aj.)
- 7) Významná je otázka akční a organizační základny. Úspěchy nebudou samozřejmé, ale budou vyžadovat usilovné organizační práce a také odvážných pokusů o novou strukturu životního stylu a forem lidského soužití. Úzké svazky skupin několika rodin, hledání možností také pracovního soustředění lidí osobně i duchovně si blízkých - a to ve vhodné kombinaci s nasazováním malých buněk, z nichž mohou vyrůstat podobné skupiny nové. Bratrstva. Školící místa. Intelektuální centra zaměřená na vysokou produktivitu (malé **D**obříše). Atd. atd.